

TEMA T5.2: POLOŽAJ NAUKE I INTERNACIONALIZACIJA UNIVERZITETA

Paper No.T5.2-1
04736

ZAKON O VISOKOM OBRAZOVANJU: AKTUELNE IZMENE I DOPUNE

Aleksandar Kupusinac¹

¹Univerzitet u Novom Sadu, Fakultet tehničkih nauka, Novi Sad, Srbija

¹sasak@uns.ac.rs

Kratak sadržaj: Zakon o izmenama i dopunama Zakona o visokom obrazovanju je objavljen u „Službenom glasniku R Srbije“, br. 67/2021 od 02. jula 2021. godine, a stupio je na snagu 10. jula 2021. godine. Cilj ovih izmena jeste vraćanje Srbije u punopravno članstvo Evropske asocijacije za proveru kvaliteta visokog obrazovanja (ENQA). Pored toga, izmene su definisale proces teološkog obrazovanja i ulogu crkve u njemu. U ovom radu će biti objašnjeni ključni delovi Zakona o izmenama i dopunama Zakona o visokom obrazovanju.

Ključne reči: Zakon o visokom obrazovanju, izmene, dopune

LAW ON HIGHER EDUCATION: CURRENT AMENDMENTS

Abstract: The Law on Amendments to the Law on Higher Education was published in the "Službeni glasnik R Srbije", no. 67/2021 of July 2, 2021, and entered into force on July 10, 2021. The goal of these changes is to return Serbia to full membership in the European Association for Quality Assurance in Higher Education (ENQA). In addition, the changes defined the process of theological education and the role of the church in it. This paper will explain the key parts of the Law on Amendments to the Law on Higher Education.

Key Words: Law on Higher Education, amendments

1. UVOD

Zakon o izmenama i dopunama zakona o visokom obrazovanju, koji je 30. juna 2021. godine usvojila Narodna skupština Republike Srbije, objavljen je u „Službenom glasniku R Srbije“ br. 67/2021 od 02. jula 2021. godine, a stupio je na snagu 10. jula 2021. godine [1]. Ključne izmene su napravljenje da bi se ispunio standard nezavisnosti Nacionalnog akreditacionog tela (NAT) izmenom načina odlučivanja po žalbama u postupcima akreditacije visokoškolske ustanove, odnosno studijskog programa, sa ciljem da Republika Srbija u 2022. godini vrati punopravno članstvo u Evropskoj asocijaciji za obezbeđenje kvaliteta u visokom obrazovanju (ENQA), koje je izgubila u februaru 2018. godine.

U ovom radu će biti analiziran prečišćen tekst Zakona o visokom obrazovanju, koji uređuje sistem visokog obrazovanja, uslove i način obavljanja delatnosti visokog obrazovanja, osnove finansiranja visokog obrazovanja, kao i druga pitanja od značaja za obavljanje ove delatnosti [2].

2. IZMENE I DOPUNE ZAKONA

Nove izmene zakona propisuju da imenovanje članova Nacionalnog saveta za visoko obrazovanje (NSVO) je sada u nadležnosti Narodne skupštine, a ne u nadležnosti Vlade Republike Srbije kako je to do sada bilo, pa izmenjeni član 11, stav 1 koji određuje sastav NSVO sada glasi [2]:

Nacionalni savet ima 17 članova, koje bira Narodna skupština, vodeći računa o zastupljenosti pripadnika oba pola, i to:

1) šest članova iz reda istaknutih redovnih profesora, vrhunskih stručnjaka u zvanju naučnog savetnika, odnosno umetnika sa međunarodno priznatim radovima ili osvedočenim doprinosom nacionalnoj kulturi, vodeći računa o zastupljenosti obrazovno-naučnih, odnosno obrazovno-umetničkih polja, kao i zastupljenosti univerziteta, na predlog Konferencije univerziteta;

2) dva člana iz reda profesora strukovnih studija, na predlog Konferencije akademija strukovnih studija i visokih škola (u daljem tekstu: Konferencija akademija i visokih škola);

3) sedam članova iz reda vrhunskih stručnjaka, odnosno umetnika sa međunarodno priznatim radovima ili osvedočenim doprinosom nacionalnoj kulturi, vodeći računa o zastupljenosti obrazovno-naučnih, odnosno obrazovno-umetničkih polja, na predlog ministarstva nadležnog za poslove visokog obrazovanja;

4) dva člana na predlog Privredne komore Srbije.

Stari naziv Nacionalno telo za akreditaciju i proveru kvaliteta u visokom obrazovanju je promenjen i sada glasi *Nacionalno telo za akreditaciju i obezbeđenje kvaliteta u visokom obrazovanju*, dok skraćeni naziv je ostao isti *Nacionalno akreditaciono telo (NAT)*. NAT je telo u okviru NSVO. Organ upravljanja NAT je upravni odbor koji sada imenuje Narodna skupština, što se vidi u izmenjenom članu 16, stav 2 [2]:

Upravni odbor ima devet članova, koje imenuje Narodna skupština, vodeći računa o zastupljenosti pripadnika oba pola, i to:

- 1) dva člana iz reda redovnih profesora univerziteta, na predlog Konferencije univerziteta;*
- 2) jednog člana iz reda profesora strukovnih studija, na predlog Konferencije akademija i visokih škola;*
- 3) jednog člana na predlog studentskih konferencija;*
- 4) dva člana, na predlog Privredne komore Srbije;*
- 5) tri člana na predlog Ministarstva.*

Upravni odbor NAT sada utvrđuje listu recenzenata koja se objavljuje na zvaničnom sajtu NAT. Upravni odbor NAT bira i razrešava direktora, koji je organ poslovođenja NAT, čija dodatna nadležnost je da nadzire administrativni rad Komisije za akreditaciju i proveru kvaliteta (KAPK) i koji sada zasniva radni odnos na određeno vreme u NAT, a u skladu sa članom 18, stav 2 [2]:

Direktor se bira i razrešava u skladu sa zakonom, na osnovu javnog konkursa, iz reda redovnih profesora univerziteta koji imaju iskustvo u poslovođenju i obezbeđivanju kvaliteta u visokom obrazovanju i zasniva radni odnos na određeno vreme u Nacionalnom akreditacionom telu.

Sastav KAPK se menja u skladu sa članom 20, stav 3 koji sada glasi [2]:

Komisija za akreditaciju ima 19 članova, od kojih je 17 članova iz reda nastavnika visokoškolskih ustanova, jedan iz reda studenata i jedan iz reda privrednika. Od 17 članova iz reda nastavnika visokoškolskih ustanova jedan je nastavnik teološkog fakulteta koji pripada tradicionalnoj crkvi i verskoj zajednici.

U okviru NAT formira se nov organ *Komisija za odlučivanje po žalbama*, koja razmatra žalbe na rešenja Komisije za akreditaciju o odbijanju zahteva za akreditaciju visokoškolske ustanove, odnosno studijskog programa, a čija funkcionalnost je definisana novim članom 21a [2]:

Žalbeni organ Nacionalnog akreditacionog tela je Komisija za odlučivanje po žalbama (u daljem tekstu: Komisija za žalbe) na rešenja Komisije za akreditaciju o odbijanju zahteva za akreditaciju visokoškolske ustanove, odnosno studijskog programa.

Komisija za žalbe ima pet članova iz reda priznatih naučnika i nastavnika visokoškolskih i naučnih ustanova iz Republike referentnih za oblasti obezbeđenja kvaliteta i akreditacije, od kojih je najmanje jedan iz oblasti pravnih nauka.

Članove Komisije za žalbe bira Upravni odbor Nacionalnog akreditacionog tela, na osnovu javnog poziva.

Članovi Komisije za žalbe biraju se na pet godina.

Član Komisije za žalbe ima pravo na naknadu za rad u visini koju utvrđuje Upravni odbor Nacionalnog akreditacionog tela, uz saglasnost Vlade.

Član Komisije za žalbe ne može biti lice izabrano, postavljeno ili imenovano na funkciju u državnom organu, organu autonomne pokrajine ili lokalne samouprave, u organ političke stranke ili na dužnost organa poslovođenja visokoškolske ustanove, lice koje je član Nacionalnog saveta, lice koje je zaposleno u Nacionalnom akreditacionom telu, kao ni lice koje je izabrano za člana Komisije za akreditaciju.

Lice koje je izabrano za člana Komisije za žalbe, a koje je na listi recenzenata Konferencije univerziteta i Konferencije akademija i visokih škola ne može obavljati poslove recenzenta u toku trajanja mandata člana Komisije za žalbe.

Upravni odbor Nacionalnog akreditacionog tela razrešava člana Komisije za žalbe:

- 1) na lični zahtev;*
- 2) ako nesavesno obavlja poslove ili svojim postupcima povredi ugled dužnosti koju obavlja;*
- 3) ako se ispuni uslov iz stava 6. ovog člana;*
- 4) zbog povrede etičkog kodeksa iz člana 17. stav 1. tačka 6) ovog zakona.*

Komisija za žalbe bira predsednika iz reda svojih članova.

Komisija za žalbe donosi poslovnik o radu.

Republika Srbija je u februaru 2018. godine izgubila status punopravnog člana u okviru Evropske asocijacije za obezbeđenje kvaliteta u visokom obrazovanju (ENQA). Da bi se ispunio standard nezavisnosti NAT redefinisana je procedura odlučivanja po žalbama u postupcima akreditacije visokoškolske ustanove, odnosno studijskog programa, a sve sa ciljem da Republika Srbija ponovo postane punopravni član ENQA u 2022. godini. U skladu sa time, uveden je član 23a, koji glasi ovako [2]:

Na rešenje Komisije za akreditaciju o odbijanju zahteva za akreditaciju visokoškolske ustanove, odnosno studijskog programa visokoškolska ustanova može u roku od 15 dana od prijema rešenja podneti žalbu Komisiji za žalbe Nacionalnog akreditacionog tela, preko Komisije za akreditaciju.

Komisija za akreditaciju utvrđuje da li je žalba blagovremena, dopuštena i podneta od strane ovlašćenog lica i da li postoje razlozi za udovoljavanje žalbenom zahtevu i donošenje novog rešenja kojim se pobijano rešenje poništava.

Komisija za akreditaciju može da dopuni postupak ako nađe da je to neophodno.

Ako Komisija za akreditaciju ne odbaci žalbu, niti udovolji žalbenom zahtevu, prosleđuje žalbu Komisiji za žalbe u roku od 15 dana od prijema žalbe.

U roku od 30 dana od dana prijema žalbe na rešenje iz stava 1. ovog člana, Komisija za žalbe imenuje žalbenu podkomisiju.

U žalbenu podkomisiju imenuju se tri recenzenta iz odgovarajuće oblasti sa liste recenzenata koju je utvrdilo Nacionalno akreditaciono telo.

Žalbena podkomisija dostavlja Komisiji za žalbe izveštaj i predlog odluke o žalbi podnetoj na rešenje iz stava 1. ovog člana u roku od 30 dana od dana imenovanja.

Komisija za žalbe u roku od 30 dana od dana dostavljanja predloga iz stava 7. ovog člana donosi rešenje kojim može odbiti žalbu ili poništiti prvostepeno rešenje i vratiti ga Komisiji za akreditaciju na ponovno odlučivanje.

Komisija za akreditaciju je dužna da u roku od 30 dana od dana prijema odluke Komisije za žalbe o poništavanju prvostepenog rešenja i vraćanju na ponovno odlučivanje donese rešenje u skladu sa pravnim shvatanjem komisije za žalbe.

Ukoliko visokoškolska ustanova uloži žalbu protiv rešenja Komisije za akreditaciju iz stava 9. ovog člana, Komisija za žalbe će sama, u roku od 30 dana od dana prijema žalbe doneti rešenje o zahtevu za akreditaciju u skladu sa svojim pravnim shvatanjem.

Rešenje kojim se žalba odbija, odnosno rešenje kojim Komisija za žalbe odlučuje o zahtevu za akreditaciju u skladu sa svojim pravnim shvatanjem, konačno je u upravnom postupku.

Na pitanja postupanja po žalbi iz stava 1. ovog člana koja nisu posebno uređena ovim zakonom primenjuje se zakon kojim se uređuje opšti upravni postupak.

Visokoškolska ustanova kojoj je odbijen zahtev za akreditaciju, ima pravo da ponovi zahtev za akreditaciju po isteku roka od 90 dana od dana donošenja rešenja iz stava 11. ovog člana.

Recenzent iz stava 6. ovog člana ne može biti lice zaposleno na visokoškolskoj ustanovi koja je podnela žalbu, kao ni lice koje je učestvovalo u postupku donošenja rešenja iz stava 1. ovog člana.

Recenzenti iz stava 6. ovog člana imaju pravo na naknadu za rad u visini koju utvrdi Upravni odbor, uz saglasnost Vlade.

Izmene zakona predviđaju da visokoškolske ustanove koje izводе studijske programe u oblasti teologije tradicionalnih crkava i verskih zajednica, mogu da zahtevaju kao potreban uslov saglasnost nadležnog organa crkve ili verske zajednice za učešće na konkursu za izbor u zvanje nastavnika i saradnika, odnosno saglasnost za izbor u zvanje nastavnika, što je dodato na kraju člana 74 zakona [2]:

Visokoškolske ustanove koje ostvaruju akademske studijske programe u oblasti teologije jedne od tradicionalnih crkava i verskih zajednica ovlašćene su da opštim aktom propišu kao neophodan uslov saglasnost nadležnog organa te crkve ili verske zajednice za učešće u konkursu za izbor nastavnika i saradnika, kao i saglasnost nadležnog organa te crkve ili verske zajednice za izbor u zvanje nastavnika (saglasnost za službu učenja).

Saglasnost za službu učenja nadležnog organa crkve ili verske zajednice za izbor u zvanje nastavnika predstavlja obavezan uslov za zasnivanje radnog odnosa.

Lice koje ima stečeno zvanje nastavnika i saradnika u visokoškolskoj ustanovi koja ostvaruje akademske programe u oblasti

teologije jedne od tradicionalnih crkava ili verskih zajednica, gubi to zvanje ukoliko nadležni organ tradicionalne crkve ili verske zajednice povuče saglasnost datu u smislu st. 13. i 14. ovog člana, iz razloga što su aktivnosti, stavovi ili ponašanje toga lica u suprotnosti sa uverenjima koje ta crkva, odnosno verska zajednica propoveda, učenjem ili autonomnim pravom crkve, odnosno verske zajednice, ili ukoliko podrivaju njen ugled.

Postupak povlačenja saglasnosti crkve i verske zajednice za rad nastavnika uređuje se opštim aktom visokoškolske ustanove, tako da budu bliže propisani razlozi za povlačenje saglasnosti za službu učenja, učesće predstavnika uprave visokoškolske ustanove u postupku i pravo na izjašnjavanje nastavnika o kom se odlučuje.

Pored toga, visokoškolske ustanove koje izvide studijske programe u oblasti teologije tradicionalnih crkava i verskih zajednica, mogu da zahtevaju kao potreban uslov saglasnost nadležnog organa crkve ili verske zajednice prilikom upisa na studije, što je dodato na kraju člana 97 zakona [2]:

Visokoškolske ustanove koje ostvaruju akademske studijske programe u oblasti teologije jedne od tradicionalnih crkava i verskih zajednica ovlašćene su da opštim aktom propišu, pored opštih uslova za upis kandidata na osnovne, master akademske studije i doktorate saglasnost nadležnog organa crkve ili verske zajednice, imajući u vidu osobenosti vezane za svrhu i prirodu teološkog obrazovanja, u skladu sa zakonom. Saglasnost iz ovoga stava može povući nadležni organ tradicionalne crkve ili verske zajednice koji je tu saglasnost dao, ako su aktivnosti, stavovi ili ponašanje studenta u suprotnosti sa uverenjima koje ta crkva, odnosno verska zajednica propoveda, učenjem ili autonomnim pravom crkve, odnosno verske zajednice, ili ukoliko podrivaju njen ugled.

3. ZAHVALNICA

Ovaj rad je podržan od strane Fakulteta tehničkih nauka u Novom Sadu, Departmana za računarstvo i automatiku u okviru realizacije projekta "Unapređenje procesa i metoda akademskog obrazovanja i istraživanja u računarstvu i automatici".

4. ZAKLJUČAK

U radu je analiziran prečišćen tekst Zakona o visokom obrazovanju [2], nastao nakon usvajanja Zakona o izmenama i dopunama zakona o visokom obrazovanju [1]. Analizirane su ključne izmene i dopune, kao i njihov uticaj na sistem visokog obrazovanja u Republici Srbiji.

5. LITERATURA

- [1] Zakon o visokom obrazovanju, Službeni glasnik RS, br. 88/2017, 73/2018, 27/2018 - dr. zakon, 67/2019, 6/2020 - dr. zakoni, 11/2021 - autentično tumačenje, 67/2021 i 67/2021 - dr. zakon.
- [2] Zakon o izmenama i dopunama Zakona o visokom obrazovanju, Službeni glasnik RS, br. 67/2021.